

5. Панкін М.Є. Пільги робітникам та службовцям. М.Є. Панкін. Москва : Профіздат, 1979. С. 191-192.

6. Курінний А.М. Трудове право: шляху до ринку / А.М. Курінний. Москва: Справа. 1997. С. 24.

7. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1991 р. № 46/91 «Здійснення Міжнародного плану дій з проблем старіння та пов'язаних з ним заходів»: [Електронний ресурс] режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1312106>.

УДК 347.926 : 355.45

*Задорожна Анастасія,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри цивільно-правових
дисциплін НАВС*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Одне із найбільш актуальних питань протягом всього існування людства залишається питання прав людини, можливість їх реалізації та захисту. Утвердження, забезпечення, реалізація прав людини є важливим показником, що вказує на демократичність та соціальність держави, а також на те, що така держава є правовою.

Конституцією України передбачається низка гарантій прав людини і громадянина, однією із яких є право судового захисту, що встановлено статтею 55 Конституції України. Відповідно до зазначеної статті права і свободи людини і громадянина захищаються судом [1].

В сфері цивільного судочинства реалізація цього права пов'язана, зокрема, із застосуванням процесуальних норм про підсудність, які розмежовують компетенцію судів зі здійснення правосуддя у конкретних цивільних справах.

Розмежування компетенції судових органів щодо розгляду юридичних справ завжди було одним із найбільш складних напрямів наукових досліджень. Це пояснюється тим, що таке розмежування має на меті забезпечити оптимальний розподіл судових справ між судами й повинно здійснюватись за чіткими та прозорими критеріями, застосування яких не повинно породжувати труднощі у суб'єктів цивільних процесуальних відносин.

Окупація РФ Криму та проведення АТО та ООС на Сході України не могло не позначитися на інституті підсудності цивільного процесу, так як доступ до судів АРК, м. Севастополя та окремих судів Донецької і Луганської областей Україною тимчасово втрачений. У зв'язку з цим були прийняті спеціальні законодавчі акти, які визначають процедури розгляду та вирішення цивільних справ, які

мали б розглядатися судами, що розташовані на окупованій території або районі проведення ООС.

В одних випадках вказані процедури можуть бути охоплені відомими винятками із загального правила територіальної підсудності. Тепер до них можна віднести ще одну категорію цивільних справ, яка вже передбачена Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [2]. Зокрема, територіальна підсудність цивільних справ судів АРК та м. Севастополя була віднесена до повноважень місцевих загальних судів м. Києва, де конкретний суд для розгляду вимоги, яку мали вирішувати місцеві суди АРК та м. Севастополя, буде визначати Апеляційний суд м. Києва (ст. 12 вказаного Закону). Отже, «кримські» цивільні справи Апеляційний суд м. Києва своєю ухвалою розподіляє між місцевими судами м. Києва, але розглядати їх сам як суд першої інстанції він не має права.

В чинному ЦПК ст. 317 визначає особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України [3]. Відповідно до цієї статті заявник може подати заяву про встановлення вказаного факту до будь-якого суду України, який розташований за межами окупованої території. Ця категорія справи окремого провадження охоплюється випадком альтернативної підсудності.

Зовсім інакша склалася ситуація з тими цивільними справами, які мали б розглядатися судами в зоні проведення ООС. Так, у разі пред'явлення позову до відповідачів, які мають місце реєстрації чи проживання на територіях Донецької та Луганської областей, які Україна наразі не контролює, відповідно до Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» надано повноваження спочатку ВВСУ, а потім, у зв'язку з внесенням змін Законом України від 03.10.2017 № 2147-VIII, Верховному Суду змінювати територіальну підсудність судів, що знаходяться на неконтрольованій території [2; 4].

Розпорядженням ВССУ «Про визначення територіальної підсудності справ» від 02 вересня 2014 р. № 2710/38-14 вперше була змінена територіальна підсудність деяких судів. Зокрема, було змінено територіальну підсудність 16 місцевих судів Луганської області та 34 місцевих судів Донецької області. Цивільні справи луганських судів були передані іншим місцевим судам Луганської області, що знаходяться на контрольованій Україною території, а цивільні справи донецьких судів були передані іншим місцевим судам Донецької області, які контролюються українською владою, та місцевим судам Запорізької та Дніпропетровської областей [5].

Така зміна підсудності не охоплюється випадком загальної територіальної підсудності, оскільки в такому разі позови треба було б подавати в такі населені пункти, які українська влада наразі не контролює. Таке правило не охоплюється й виключною підсудністю, оскільки всі відповідні категорії цивільних справ визначаються не на рівні закону, а адміністративним актом Верховного Суду. Не може розглядатись така підсудність як підсудність за ухвалою суду, оскільки зміна територіальної підсудності проводиться не в рамках цивільної процесуальної форми і вона не стосується однієї цивільної справи, а всіх судових справ (у тому числі й цивільних), які мали б розглядати суди в районі проведення ООС. Очевидно, що перед нами також не випадок альтернативної та договірної підсудності, оскільки не має вибору звертання до судів та відсутня домовленість сторін справи. Також очевидно, що це не буде підсудність декількох пов'язаних між собою вимог. Отже, підсудність цивільних справ судам, які розташовані в районі проведення ООС, не охоплюється наразі ні одним видом територіальної підсудності.

Що є характерним для територіальної підсудності цивільних справ у районі проведення бойових дій (ООС)? По-перше, даний вид територіальної підсудності носить тимчасовий характер. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» після відновлення контролю над українською територією, діяльність суду, територіальна підсудність якого була змінена, відновлюється [2].

По-друге, підсудність цивільних справ у районі проведення бойових дій носить мінливий характер, який вказує на можливість зміни територіальної підсудності цивільних справ щодо одного суду декілька разів. Така можливість залежить, як правило, від успішності чи неуспішності військової операції. При чому мінливий характер може поширюватися не тільки на суд, територіальна підсудність цивільних справ якого змінюється, але і на суд, якому визначаються на розгляд цивільні справи. Так, спочатку цивільні справи Дебальцевського міського суду мав розглядати Олександрівський районний суд Донецької області, а вже потім – Костянтинівський міськрайонний суд Донецької області.

По-третє, підсудність цивільних справ у районі проведення бойових дій визначається адміністративними актами вищого судового органу держави. Слід звернути увагу, що видача вищим судовим органом таких адміністративних актів не пов'язується із виданням ним процесуальних судових рішень та не є проявом здійснення ним правосуддя. Саме цим і буде відрізнятися цей вид підсудності від підсудності, що визначається ухвалою суду.

Отже, є всі підстави говорити про існування окремого виду територіальної підсудності: підсудність цивільних справ у районі проведення бойових дій (ООС).

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР *База даних «Законодавство України»*. ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квіт. 2014 р. № 1207-VII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 бер. 2004 р. № 1618-IV *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

4. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03 жовт. 2017 р. № 2147-VIII» *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#Text>

5. Про визначення територіальної підсудності справ: Розпорядження Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 2710/38-14 від 02 верес. 2014 року. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2710740-14>

УДК 342.734 (477)

*Закутня Юлія,
студентка ННІ № 1 НАВС
Науковий керівник: Полішко Наталія,
старший викладач кафедри цивільно-
правових дисциплін НАВС*

**ПРАВО НА ПРАЦЮ ЖІНОК ТА ОСІБ ІЗ СІМЕЙНИМ
ОБОВ'ЯЗКАМИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ**

Актуальність даної теми, полягає в правовому регулюванні праці жінок та осіб із сімейними обов'язками. Людство ніколи не були байдужим до статі, і боротьба за соціальну рівність полягала в тому, щоб можливості людини якомога менше визначалися статтю.